

Varga Ilona

Joka XI.

(részletek)

Jó hírek, aggodalmak

– Na, mi volt az a jó hír? – kérdezte Mamó mihelyst elmentek a látogatók.

– Kettő is van – újságolta Janó a köré gyűlteknek.

Még Koma is ott hegyezte a fülét. Annnyira igyekezett, hogy semmiről le ne maradjon, mintha értené az emberi szót. A szál kolbászt is (mint egy hajítóbotot) rágatlanul tartotta a foga között. Az erdőkerülő hozta ajándékba. Nagy kincsnak tartotta. Ózkalbász! – jelentette ki – Magam készítettem. Szépen megköszönték. A gyerekek azonban Zsikére (a gyógyítás alatt álló őzikére) tekintettel a vendégjárás után kijelentették: márpedig ők abból egy falatot sem hajlandók enni. A felnőttek pedig kimondatlanul, hogy a gyerekek étkedvét el ne vegyék, eleve nem kértek belőle. A beás mondáshoz tartották maguk. (Ne bánts d az erdei állatokat, űzöttek ők is, akár a cigányok!) Attól még, hogy nem ők lótték le a feldolgozott őzet, bűnrészesnek érezték volna magukat, ha megkóstolják. Így aztán Koma lett a dolog haszonélvezője. De – mint említettem – ő sem kezdett még a falatozásba, mert figyelmét Janó szavai kötötték le. Ha a szavakból nem is, de a hanghordozásból, a hangrőből ő is következtetni tud. A mondatokat kísérő taglejtésekből és abból, hogy a többiek miként fogadják a hallottakat – szintén olvasni képes. Előre is furakodott. A kolbászt is maga elé tette, hogy ne zavarja.

– A kisebbel vagy a nagyobbikkal kezdjem? – kérdezte Janó, de csak a gyerekek feleltek. Ketten kétfélét.

– Akkor most mi legyen? Kezdem a kisebb jóval... Bálintnak volt egy remek ötlete és egy nagyszerű felajánlása. A hónap végén lesz a híres keddhelyi kirakodóvásár. Neki már van fuvarja oda- és visszafelé is. A varkocsai fazekas bízta meg, hogy vigye el az áruját a nagybátyjához, aki Keddhelyen él. Takács az illető, aki árul majd a vásárban. Ő fogja a fazekas portékáit is kínálni. Azt, ami marad, meg az eladottak árát Bali viszi vissza. Képzeld! – fordult Mamó felé – Roppant büszke, mert olyan ember az illető, aki korábban is ismerte, de még a köszönését is alig fogadta, most meg még a pénzét sem fél rábízni. A fazekas nem tart attól, hogy kocsmába viszi és elitalozza. Napról napra nő Bali becsülete. Érzi, hogy mennyit nyert azzal, hogy szakított az ivócimborákkal. Azt mondta: ha akarnám, elvinne engem is a vásárba. Úgy pakol majd föl, hogy nekem is maradjon hely. Több hordó bort is vitet valaki vele az ottani kocsmákba. Azokkal sem utaznak, azt a pénzt is ő szedheti be, és viszi majd a borásznak. Tényleg nem lesz sok szabad helye, de mégis azt mondta, érdemes lenne minél több dolgunkat nekem is odavinni. Nagyon sokan járnak ilyenkor Keddhelyen. Ha szerencsénk van, jó pénz űtheti a markunkat. Most két-három hétig nem nagyon hagylak itt benneteket, mert sok munkánk lesz. Szeretném, ha mindannyian segítenétek. Gyerekek, ti a vetőkockákat csiszolhatnátok, festhetnétek. Azt már nagyon ügyesen tettétek eddig is. De elkísérhetnétek Mamót is az erdőbe, aki megmondaná, milyen füveket, bogyókat, leveleket szedjete, s ha már tudjátok, magatok is mehettek nélküle. Nézzétek meg Mamóval, érik-e valamilyen erdei gyümölcs, mielőtt a vásárba indulok. Akkor azt is vinnék. De néhány zacskó szárított gyógyírt mindenképpen megpróbálnék eladni. Ám csak olyat, amire nem mondhatják, hogy kuruzslás. Torok- vagy fejfájásra, erős szívdobogásra, gyomorégésre, lábdagadásra... Tasakokba raknánk.

Mamó megmondja, én meg ráírnám, hogy melyik mire jó. Nehogy összekeveredjen. Talán akad rá vevő. De ez olyan, ami sok helyet semmiképp se foglal.

– Nyicát meg le kellene váltanotok a kertben – szólta a gyerekekhez. – Kapálni, locsolni ti is tudtok. Mamó meg, amennyire engedi az egészsége: most kis időre visszavehetné a főzőkanalat. Nyica csodálatos szakajtókat köt és az enyémeknél sokkal szebb kosarakat. Mirkó segítene összeszedni a hozzávalókat, hogy ez se, az se vegye el az idejét.

– A rongyszőnyegezést meg tudnád tanítani Flarének? – kérdezte Nyicától, aki igent bólintott és magához ölelte a kislányt.

– Ha úgy adódna – fordult megint Mamóhoz – friss gombát is vinnék. Ha lenne előtte eső, azt is megnézhetnétek... Én meg teknőt, melencét, tányérokat vájok. Ha lesz idő, egy fél tucat fedeles sótartót is készítek. Fakupákat, poharakat mindenképpen, az most ezzel a rombuszos tekerővel viszonylag gyorsan megy. Amikor lesz szusszanásnyi ideje valakinek, és forgatja nekem, még inkább szaporázhatom. Bármi eszetekbe jut még, szóljatok! Főleg, ha sok helyet nem kíván a szekéren.

Mindenkinek lesz most dolga bőven. Azt értsétek meg, hogy olyan lehetőség ez, ami nem jön vissza, ha most elmulasztjuk.

Nem tudni, hogy Koma mennyit értett, de néhányat pont ekkor vakantott. Biztatásnak tűnt, amiért Janó köszönetként megvakarta mindkét füle tövét. Ezt ugyanis Koma különösen szerette. Janó körülnézett, és azt látta, hogy a gyerekek nagyon élvezik, hogy ennyire fontos feladatokat kaptak. Örült, mert leginkább attól félt, hogy ők fogadják majd rosszul, hogy kevesebb, sőt „alig-idejük” marad játéokra. Nyica kíváncsian felvont szemöldökkel várta a folytatást, Mamó pedig láthatóan már további ötleteken merengett.

Adott egy kis időt, hogy tovább forgathassák magukban a hallottakat, majd ismét belekezdett:

– Akkor mondom a nagyobb jó hírt is... Azt, ami – ha okosak leszünk – egész életünkre jobba teheti a sorsunk... A bíró, aki olyan gyalázatosan viselkedett velem, most belátásra tért. Úgy döntött, hogy mégis beköltözhetünk Bötönyére. Nemcsak engedélyt ad, még segíteni is akar. Nagyanyátoknak köszönhetően, mindenképpen jót akar tenni. Úgy tűnik, egyike vagyunk a családoknak, amelyekkel kezdi.

Eszébe jutott, hogy arról, amit Mamó az erdőkerülővel üzent, a többiek nem tudhatnak. Így aztán részletesen felidézte az esetet. Nemcsak a Mamó által küldött jótanácsot beszélte el, hanem azt is, amit neki mondott a neheztelő kérdésére válaszul. Elbeszélte azt is, amit Bálinttól hallott: hogy a Mamó küldte főzetek is hatottak, és a bíró már felépülőben van a hosszú betegségből. Hogy szerinte ezért is vált velük annyira jóindulatúvá a falu első embere. Amit viszont Ferdi, az erdőkerülő és Bali, a fuvaros, az ő szerepéről mesélt – arról hallgatott. Pedig, ahogy elmondták, az ő keresztállításának, a szomszédokkal való megbarátkozásának, a vadorzás megakadályozásának is döntő része volt a fordulatban. Lacika megtalálásának és hazavitelének éppúgy, mint az ő írástudásának és katonaviseltségének. Úgy tartotta, hogy mindez csak rá, meg a Jóistenre tartozik.

Ferdi arról is beszámolt beszélgetésük során, hogy az írnok – igaz, csak szőr mentén –, nagyon óvatosan, tájékoztatta a bírót. Felhívta a figyelmét, hogy Jokának ugyanaz a vezetékneve (ő is Sárközi), mint a romos házhely és telek örökösének. Meg is mondta Jokának, aki mégis visszautasította a feltételezést, noha az kínálgató lehetőséget teremtett a számára...

Arról viszont Ferdi nem ejtett szót, hogy lemondással és a bíró feljelentésével fenyegetőzött, csakhogy jobb belátásra bírja. Bálint meg azt ítélte fölöslegesnek cigány barátja orrára kötni, hogy felesége, Örzse és általa ő maga is a bíró szélesebb atyafiságához tartozik, s hogy voltképpen oroszlánrésze volt ebben a sikerben...

Becsületes ember ugyanis soha nem tartja illőnek, hogy tetteivel hi-
valkodjon. Ebben a három férfi, számos különbségük ellenére, nagyon
is hasonlított egymásra. Ami persze nem is csoda, hiszen lélekben min-
den jó ember rokon.

– Többféle megoldást is kínált a bíró – folytatta családja eligazítását
Janó. – Ezeket még alaposan végig kell gondolnunk. Erre is jó lesz ez
a néhány hét. Épüljön fel teljesen a betegségéből! – ezt üzentem neki.
Meg azt, hogy kezdjük előlről a dolgot. Mintha eddig nem is találkoztunk
volna. Elmegyek majd fogadónapján a hivatalába. Ott elmondom
mindazt, amit múltkor nem sikerült. Ő pedig azt mérlegelve, ne kerü-
lőutakon, ne hallomások alapján döntsön. Akkor beszéljük majd meg a
megfelelő módozatot is.

– És mi van, ha kigyógyultan másként dönt majd? – kérdezte Mamó.

– Akkor nagy szerencsénk lenne, hogy nem megkésve bánná meg
a döntését. Akkor utólag nem fordulna alattomban ellenünk, hogy ki-
csikarja távozásunkat. Úgy időben megelőznénk egy csomó vergődést,
kínlódást, csalódást... mert végül csakis ő győzne. Minden eszköze és
lehetősége megvan rá. Isten óvja a cigányt a nagy szerencsétől! Különö-
sen, ha előre beleélné magát...

– De nem hiszed, hogy megváltozna a véleménye...

– Szinte biztos vagyok benne, hogy végleges a döntése. Ezért is újsá-
goltam el nektek, hogy beköltözhetünk.

Mindenkinek örülni kellett volna, de egytől-egyig tele voltak kéte-
lyekkel, félelmekkel. Flaré egyenesen kesergett. A könnyeit morzsol-
gatta, amikor bevallotta.

– Nem akarok innen elmenni... Itt hagyni a hintákat.

– De hiszen ott is lesz hintád, megígérem – simogatta meg Janó.

– A kunyhó is hiányozni fog.

– Szebb házat építünk ennél, kislányom. Talán még saját szobád is
lesz.

– De Zsikével mi lesz, ha magára hagyjuk?

– Amíg nem tud teljesen ránehezedni a lábára, szaladgálni, ugrani,
szüksége van ránk. Magunkkal kell vigyük. Egy ideig még velünk lesz.

– De úgy szerettem itt kertészkedni. Ne menjünk el, Apa!

– Csacsi vagy, csillagom. Ott is lesz kert, s benne neked is külön ker-
tecskéd. Pont, mint itt.

– De ha elmegyünk innen, itt kéne hagynom az összes csillagot, amit
Mamóval néztünk.

Janónak nehezebbre esett elrejtteni a mosolyát, ezért magához ölelte lá-
nyát.

– Csacsikám! A Mamó-féle csillagok egész életedben... mindenhová
elkísérnek.

Mirkó is panaszkodott a maga módján. Ő Mamónál könnyített a lel-
kén.

– Mi a csuda lehet jobb ott, mint itt? – duzzogott. – Itt már úgy meg-
szoktam. Jól megvoltunk magunkban. Most majd megint mások mond-
ják meg, mit tegyünk, mit ne tegyünk...

– Bizony így van ez – helyeselt Mamó és csendben bólogatott.

– Jó itt nekünk. Bötönyén minden másként lesz. Nem is biztos, hogy
jobb lesz ott.

– Bizony nem – helyeselt Mamó és folytatta a bólogatást.

– De akkor miért nem maradunk? Miért hagyjuk itt a biztosan jót?

– Bizony, bizony! Csakugyan miért? ...Tudod, Mirkó, emlékszem egy
kisfiúra. Akkor még nem voltam vele annyira jóban, hogy olyan őszin-
te legyen hozzám, mint most te. Úgy döntött egyszer a karavánom,
hogy szét kellene válnunk. Meg is tettük. Voltak néhányan, akik lema-
radtak. Köztük az a kisfiú is. Tele volt kételyekkel és dühvel. Ott kellett
hagynia a pajtásait, ismerőseit. Az ekhós szekereket, a ponyvasátrat, a
vándorlást... Mindent, amit addig megszokott. A biztos jót bizonytalan
erdei létre kellett váltani. Jó volt itt nekünk a kompániában, jól meg-

voltunk itt, már kiismertük mindenben magunkat, megvolt a helyünk, ismertük a szabályokat. Mi a csudának kell nekünk lemaradni? Az erdőben teljesen magunkra fogunk maradni. Ködös bizonytalanság ez az egész – gondolta ez a kisfiú magában, és gyűlölte a változást.

– De hiszen ez én voltam!

– Bizony, bizony! – mondta Mamó! Buzgón bólogatott, s azután egy szót nem sok, annyit se szólt többet.

Janó Nyicának öntötte ki a lelkét.

– Azt hiszem, kegyetlenül nehéz lesz... Mindannyiunknak alkalmazkodnia kell. Az pedig sok keserűséggel jár. De feladni sem szabad mindent magunkból...

Nyica nem panaszkodott. Bár tele volt belső panasszal, félelemmel. Bötönyén nyilván sok férj nélküli nő él, meg özvegyek is – gondolta. Szépek is... okosabbak is, mint én. Azonnal szemet vetnek majd Janóra. Egy ilyen szép, dolgos és jószívű ember biztos nem kerüli el a figyelmüket. Öregebbek is sokan lehetnek. Nincs akkora korkülönbség köztük és Janó közt, akinek ez a legnagyobb baja velem... Miért is nem vagyok öregebb? – kezdett pityergésbe.

Mamó Janóval osztotta meg a gondolatait.

– Sokan azt mondják ránk, cigányokra, hogy nem vagyunk hajlandók semmiféle változásra. Megátalkodottan ragaszkodunk a szokásainkhoz... Te okosabb vagy nálam: sokat láttál, iskolát is jártál, biztos te is gondoltál már erre az igaztalan vádra. Mondd meg, van-e másik nép, amelyik ennyiszor és ennyit változtatott volna a szokásain, mint mi, cigányok. Annyiféle nyelvet tanultunk, hogy már szóról szóra meg sem értjük egymást. Mi beások már nem is beszéljük például a ti beszédeteket. A tieid sem a mi nyelvünket. Egy szavunk sem egyforma. Mások a táncaink, a meséink, más a történetünk. Forogtunk már olyan cigányok közt is – emlékezz csak rá! –, akik még az Istent is másként hitték. Más-más mesterséget űztünk, s ha kellett mindig újabbakat tanultunk. Öregapám sokat mesélt erről. Magam is sok változást megéltem. Tudom, hisz mondtad is, elejétől azt akartad, hogy a gyerekeid iskolába járhassanak. És azt is sejtem, hogy most mégis aggódsz, mert nem tudod, hogy mennyi keserűséget hozhat a változás. A feleséged, Tíca anyai öregapja még aranymosó volt a nagy hegyek között. Tőle hallottam kislány koromban: nagyon sok iszapot kell átforgatni egy pirinyó aranyért is. De ha hiszed, hogy benne az arany, nem sajnálsz az erőfeszítést. Tudom, hogy jól döntöttél. Más nem is tudta volna végbe vinni. Amíg veletek lehetek..., amíg veletek hagynak – nézett az ég felé – mindenben segíteni fogok. Nyica meg a lelkét is odaadná érte-értetek... Persze, ha ómiatta aggódnál a változástól, azt megérteném. Én is félnék a helyedben. Gondolj csak az erdőkerülőre, meg a szekeresre, milyen szemekkel néztek rá! Biztos akad a faluban tisztés, dolgos, korban is hozzáillő, nem is cigány fiatalember. Talán még tehetős is. Egy-kettőre elvihetik a háztól. Aztán majd csak nézhetsz.

Elégedetten mosolygott magában, amikor azt látta, hogy attól fogva Janó egyfolytában Nyica körül sündörög, hogy alkalmas pillanatban érje.

– Bizony, bizony! – motyogta vidáman maga elé.

Világ életében szerette, ha úgy mennek a dolgok, ahogy ő akarja.

Vallomás és fogadalmak

Elkezdődött a készülődés a keddhelyi vásárra. Mindenki tette a megbeszélt dolgát. Sőt talán még annál többet is. Mirkó például azzal állt elő, hogy ha apja nem ellenzi, csinálna ő két összmaroknyi bodzasípot is. A bugylibicskájával már csinált is egyet. Elő is kapta a zsebéből és fújdogálni kezdte. Ahányszor csak belefúj, Koma a földre lapult és felvonyított, mintha énekelne. Ha Mirkó kitarította a síp hangját, ő is bírta teli tüdőből, de közben behúzott farokkal eloldalgott, hogy minél mesz-

szébbre kerüljön. Aztán visszajött, hogy újra bemutassa, milyen fura hangokra is képes.

Kis időre ugyan mulatságosnak tartották, de amikor Nyica rosszalón csóválta a fiú felé fejét, szó nélkül gyors végét vetették Koma énekpróbájának.

– Keddhely nagyváros – mondta Janó –, nem tudhatjuk, hogy az ot-tani gyerekek ismerik-e, szeretnék-e a bodzasípot. Ha kedved van hozzá, készíts belőlük, de azt azért tudd: hosszú élet áll előtted. Minden ujjadra szükséged lesz öregapó korodban is. Úgy hogy csak óvatosan azzal a bicskával! Te meg, Koma, gyere ide! Ne haragudj ránk, hogy elsőre nem értettük, amit mondani akartál! Köszönjük, hogy te is segítesz a készülődésben – simogatta egy darabig magához ölelve. Flaré értetlenkedett:

– Mit mondott, amivel segített?

– Azt, hogy út közben más kutyákon is próbáljam ki Mirkó sípját. Mert, ha azok is – amint gyanítom – elszaladnak tőle, akkor ebszalajtó sípként is árulhatom... És akkor – folytatta kis merengés után – nálam is lesz az útjaimon mindig egy belőle... És nálatok is kicsi lányom, mindig a faluban, ha útra keltek.

Később megint Mirkó állt elő egy újabb ötlettel.

– Előző nap, hogy indulnátok, fognék sok halat, azt is árulhatnátok, ha Mamó jól kisütné...

Janó magában jót mosolygott fia igyekezetén, hogy ennyire forognak az esze kerekai. Büszke is volt rá, hogy okosodik, de azért őszintén megmondta:

– Nem lenne ez rossz ötlet, ám az ilyen vásárokon mindig vannak pecsenyesütők. Úgy mondják: lacikonyhások. Mert az evésre még azok is költenek, akik végül vásárfia nélkül fanyalognak haza. Meg ott is a bibi, hogy a halakat előbb ki kell fogni, csak utána süthetők meg. Aztán meg, hogy sokat fogj, sok idő kell... Nem hiszem, hogy akad majd elvesztegetni való... Ha mégis maradna, s szerencséd is lenne, akkor egynéhányat valóban meg lehetne sütni, azt megenni magammal vin-ném. Bali bácsi is biztos örömmel enné. Viszont akkor se Mamó süsse ki, hanem te. Azt is meg kell tanulnod, hogyan kell halat sütni. Ahogy azt is, hogy úgy semmiképp ne akarj bármiféle munkát magadra vállalni, hogy azzal mások dolgát szaporítod, és előtte nem kéred az illetőtől a jóváhagyását.

Örömmel nézte Flarét is, aki mindamellet, amit megbeszéltek, még az ételkészítésben is besegített. Mit besegített? Mamó és Nyica nélkül mesterkedett. Nem kukta volt – ahogy szokott – hanem főszakács. Most például nyársrafalatokat sütött. Kevéske szalonnát, egy-egy kolbászka-rikát, krumplikockát, hagymafejet, paprikadarabot, paradicsomhúst szúrogatott felváltva a nyársra, majd minden oldalról megszórta fűsze-rekkel. Még a nyál összefutott Janó szájába, ahogy nézte.

Aztán Mamó állt elő egy ötlettel:

– Ha van pecsenyés ott, akkor csontok is vannak. Ha lesz időd, és hagyják összeszedni: csöves csontdarabkából könnyen, gyorsan brúgattyúkat készíthetnél.

– Csakugyan készíthetnék... feltéve, ha tudnám, mi az.

– Hogyhogy? Tinálatok nem ismerték? Nálunk gyerekkoromban nagyon szerettük. Ha nem volt csont, apró fahengerből is csináltuk, de annak egyáltalán nem volt olyan szép hangja. Tulajdonképpen nem volt más, mint egy kisarasznai csont, átfúrva a közepe tájt. Azon kellett zsinórt áthúzni, és úgy összecsomózni, hogy mindkét oldalt legyen egy tenyérszerű hely. Ha aztán ezt kissé megtekerte az ember és két irány-ban húzogatta a csont pörgésbe jött és erősen brúgó hangot adott. Még versenyt is brúgattuk, ki szólaltatja meg hosszabban, hangosabban... Érdekes, hogy csak most jutott eszembe, különben már Mirkóéknak is csináltattam volna. Amikor épp nincs vevőd, néhányat megcsinál-hatsz, ha meg nem kelnek el, itthon is örülnek majd nekik.

Janónak többször is abba kellett hagynia a teknővájást. Nagy erőt és komoly figyelmet igénylő munka az, igen éles és veszélyes szerszámokkal. Hiába van az ember nyakában a fa mellvédő, egy rossz mozdulat is megbosszulja magát. Csak teljes figyelemmel, minden más gondolatot kizárva szabad nekilátni. Márpedig az ő gondolatai szanaszéjjel szaladgáltak. Hol Keddhelyen, a kirakodóvásáron, hol Bötönyén, a majdani lakótelken, hol pedig Nyicán járt az esze. Ebéd után, amikor mindenki más az erdőbe ment, nem halogatta tovább a dolgot.

Nyicát a ház mögött találta. Semmi jele nem volt, hogy ott van. Janó már azt hitte, hogy ő is elment valahová... talán a kertbe. Ott ült, a földön, háttal a háznak. Előre-hátra himbálta magát az arcát a kezébe temetve. Így pityergett. Amikor Janó melléje ült és átfogta a vállát, csak akkor hagyta abba.

– Nyica, Nyica! Az apád lehetnék...

– De nem vagy az!

– Nagyjából, amikor te születél, én már katona voltam. Lehet, hogy totyogó, fogavesztett, eszement vénember leszek, amikor te még mindig fiatalos, egészségtől kicsattanó asszonyka.

– És akkor mi van? Akkor nem szerethetlek? Úgy is szeretnék, elhiheted. Melléd öregszen, megígérem. Csak fogadj el!

Erre Janó is hosszan hallgatott. Minden szavát többször is megörölte magában, mielőtt válaszolt volna.

– Az a helyzet, Nyica, hogy én is szeretlek... Szeretlek, bármilyen nehéz is kimondanom... Nem hittem volna. Elképzelni sem tudom, hogy tudnánk... Hogyan tudnék tenélküled élni. A családom része vagy.

– Milyen jögon? Csak egy megtúrt idegen vagyok... Na, jó: egy olyan megtúrt idegen, akit azért szeretnek is. Szeretnek, csak nem szerelemmel. Ugye ezt akarod mondani?!

– Nem ezt... Egyáltalán nem ezt.

Nyica Janó felé fordította könnyáztatta arcát, csak úgy csillogtak a fenyőzöld szemei, nehéz volt a férfinak folytatni.

– Szerelemmel szeretlek. Rég éreztem ilyesmit... Azt is csak Tícám iránt. A halálakor nem hittem, hogy valaha is utolér még egyszer az érzés... Ne! Ne! Maradj csak, ahol vagy! Nem fejeztem még be... Utolsó gazembernek érezném magam, ha visszaélnék azzal, amit érzel. Hiszen nem is ismeresz igazán mást rajtam kívül...

Csak hosszabb hallgatás után folytatta:

– Honnan tudhatnád, hogy a mákoscsík a legkedvesebb ételed, ha napról napra csak azt kapsz a tányérodba? Ha beköltözünk Bötönyére sok férfit megismersz majd. Gondoskodni fogok róla, hogy így legyen. Korban hozzád illők, tehetősek is lesznek köztük. Ne! Ne tiltakozz! Becsületemre mondom: ha a második bötönyei telünkön is velünk vagy még... Ha úgy érzed majd, hogy nem akad jobb nálam... De csakis akkor, feleségül kérlek. Másképp nem lenne tisztességes. Ne...! Tényleg ne...! Légy oly jó, és ne mondj semmit! Most már te is tudod, hogy mit érzek. Arra pedig nem vagyok kíváncsi, hogy ma mit gondolsz, vagy tegnap mit gondoltál kettőnkéről. Azt pontosan tudom. Sőt érzem.

– De, ha te...

– Ha én?

– Igen. Te! Nők is laknak Bötönyén!

– Hűséges fajta vagyok. Hű voltam a feleségemhez. Az emlékéhez is. Ha ez nem győz meg... Hát fogadkoznom kell? Hidd el: meg sem kottyán hű lenni valakihez, aki ma még úgy hiszi, hogy én vagyok a... Én vagyok a mákoscsíkja. Mást nem ígérhetek, mint hogy azon a második karácsonyon felteszem majd teneked a kérdést. Persze csak akkor, ha...

– Ott leszek! És igent mondom rá! – vágott a szavába Nyica, majd bizonytalanra halkulva hozzáfűzte – Ha felteszed a kérdést.

– Akkor ezt most tisztáztuk – állt föl Janó.

Nyica szintén felállt. Hosszan, nagyon hosszan néztek némán egymás szemébe...

– Apa! Apa! Hol vagy? Nézd meg mit találtam! – hallatszott Flaré tanácstalan kiáltása.

Szaladtak megnézni.

– Nézzétek! Egy szarvasszarv!

– Agancsnak nevezik – igazított ki a szavát Janó.

– De akkor miért szarvas, miért nem agancsos?

– Látod, ezt nem tudom. Majd megtanulod, ha iskolás leszel. Ne felejtse el majd megkérdezni! Akkor legalább majd én is megtudom.

– Tudunk belőle valamit csinálni a vásárra?

– Ha egy részét ügyesen rögzítem egy szépre csiszolt fakorongra, valamiféle ruhafogasnak jó lehet...

Ahogy közeledett az indulás napja úgy fogyott el lassan a tennivaló. Elsőként a rongyszőnyegnek valóból fogytak ki, majd a szakajtóknak sem jutott már megfelelő alapanyag. Janó is belátta, hogy több teknőt, kosarat már nem lesz érdemes felpakolni. Két nappal az indulás előtt, a reggeli után mindenki Janót faggatta, mit tegyenek még.

– Most már csak Mirkónak van dolga. Ha komolyan gondolta, amit mondott. Holnap ki kell fognia a csermelyből mindazokat, akik sült halként akarják végezni. Azért ne sok időt tölts majd velem! Te is megérdemled a pihenést.

Mi, Nyicával holnap többször is fordulunk. Elvisszük valahová az úthoz közeli, de onnan nem látható, rejtett helyre mindazt, amit készítettünk. Inkább én várnék Bali szekérére, mintsem neki kelljen várnia rám. Az utolsó adagot majd hajnalban viszem. Nyica eljön velem, de ha akartok, akkor ti is jöhettek – fordult a gyerekekhez. Egyrészt, hogy köszönjete Bali bácsinak, másrészt, hogy segítsetek hazahordani, ami esetleg nem fér fel a szekérre. Ha Koma hajlandó éjjel vigyázni az odahordott dolgokra, akkor ő is veletek jönne vissza.

Így is lett, ahogy Janó eltervezte. Ő maga háromszor fordult a tornyosra rakott talicskával. Nyica két alkalommal is elkísérte zsákba szedett könnyebb árukkal. Úgy pakoltak mindent egymásba, hogy a lehető legkisebb helyt foglalja el.

Koma először nem értette, mit akarnak tőle. Janó pedig türelmesen elmondta többször is a kérését. Mégis, amikor elindultak Koma mindig utánuk szaladt. Mindaddig, amíg látta őket, a helyén maradt. Amikor azonban eltűntek előle, loholt utánuk.

– Sebaj, Koma! Ha nem akarózik maradni, gyere csak haza! ...Úgysem hiszem, hogy bármi bántódás érne a dolgainkat. Mégis nyugodtabb lettem volna, ha vigyázol rájuk. Nagyon sok munkánk van benne, s túl közel van az úthoz. Ha betéved valaki, könnyen ráakadhat – magyarázta Nyicának. – Láttam lejjebb vaddisznó nyomokat is. Nem lenne jó, ha széttipornák. Más állatok is kárt tehetnek bennük. De végül is – legyintett egy nagyot –, fél napnál is kevesebb időre marad csak őrizetlenül.

Nyica leguggolt Komához. Magához húzta, és sugdosott valamit a fülébe. Két tenyere közé fogta a fejét és egy jó darabig rezzenéstelenül szemeztek egymással. Miután elengedte, és elindultak, Koma már nem követte őket. Félrebillent fejjel figyelte távozásukat. Amikor már épp csak látta Janóékat, vakkantott néhányat. Visszanéztek, hogy integessenek neki, de már csak azt látták, hogy visszafordult és az elrejtett portékák felé lépked.

– Hát ezt, miként tündérkedted ki? Mivel ígézted meg? Mit suttogtál neki?

Nyica azonban szokás szerint semmit sem felelt. Sejtelmesen mosolygott, felhúzta a vállait, majd hirtelen Janóba karolt.

Ezúttal Flaré ült a figyelőfa ágán.

– Jönnek már – jelentette Mamónak a látottakat. – Csak ketten jönnek. Koma ott maradt... Nyica karja apáéba van öltve. Most meg már két kezével is öleli egyszerre apa karját. Mit jelent ez? – kérdezte Mamót a fa tövében, mivel Mamó leparancsolta a földre.

Az öregasszony azonban elégedett mosolygott, de tanácsstalanságot festő mozdulattal felhúzta a vállát, s kifordította mindkét tenyerét.

Már benn a fák között is érezték a szétáradó sült hús-illatot. Mirkó ugyanis hatalmas zsákmánnyal érkezett haza. Megint a vízfolyás kiszélesedésénél járt. Kilenc természetesebb halat fogott halászkosarával. Roppant büszkén sütötte meg teljesen egyedül. Mamó ugyan ott állt mellette, de sem a pucolásnál, sem a paprikás lisztben forgatásnál nem adott tanácsot. A lepikkelyezésnél, Mirkó suta mozdulatait látva is megállta, hogy ne avatkozzon közbe. Később megdicsérte önmagát, mert a fiú magától is megtalálta a helyes mozdulatot. Fejedelmi vacsora lett a halakból. Négyet félre tettek. Kettőt az útra, Janóéknak, kettőt pedig Komának. Hogyan is feledkeztek volna meg róla? Biztos örül majd, ha reggel hazajön.

Még fekete volt mindenütt az égbolt, amikor Mamó mindenkit felsimogatott az álmából. Ő volt az, aki átvirrasztotta emiatt az éjszakát. Csak ő látta azt a halvány csíkot, ami felderengett a láthatár peremén és jelezte számára az ébresztőidőt. A gyerekek is meglepően könnyen keltek, s a sötétlő erdőn sem féltek átvágni. Hogyan is féltek volna? Flaré apja nadrágszárát fogta, mivel Janó mindkét keze foglalt volt: a talicska szarvát szorongatta, min az utolsó adag eladnivalót szállította. Mirkó pedig egy pillanatra sem engedte el Nyica kezét. Apjuk egy érdekes mesébe kezdett, hogy az éjszakáról pirkadóra fordult erdő félelmetes hangjairól elterelje figyelmüket. Egy régi cigányról mesélt, aki máshoz sem értett, mint a favágáshoz. Mégis orvoslást tett egy gazdag ember szörnyen beteg lányán. Pedig mást se tett, csak azt, amihez értett. Kivágta az erdőnyi fát a pénzben dúskált férfi palotája kertjében. Így aztán végre besüthetett a gyógyító nap, és a halni kész lány erőre kapott. Talpra állt és cigányné lett... Mert, annyira megkedvelte megmentőjét.

Koma messziről jelezte, hogy minden rendben, és hogy érzi-hallja őket. Amikor odaértek, egytől egyig összeölelgették.

– Köszönöm, hogy vigyáztál mindenre – mondta neki Janó. – A gyerekekkel megígértetem, hogy ma a házadtól csak messze játszanak. Nem is zajonganak, hogy nyugodtan alhass, ha hazamész. Ha akarsz, már most itt hagyhat sz bennünket. Mamó finom, fogadra valóval vár.

Koma azonban nem indult el egyedül. Végigvárta, amíg mindent odahordtak az úthoz, és kivárta a szekér megérkezését is. Ott ült addig a többiekkel. Nem sokáig kellett várniuk. Bali két lóval fogatolva érkezett. Mint mondta, így is ötórás út várt rájuk. Szerencsére minden felfért a szekérre.

A talicskát is adjátok fel! – intézkedett Bali. Jól jöhet ez is. Ki tudja, milyen messze sikerül majd helyet kapni. Mindent rögzített, majd leugrott, s ment előre a bakra. Janó is mellé telepedett, de Bali még nem indult.

– Hát a fiatalasszony nem száll fel?

Nyica tanácsstalanul nézett Janóra.

– Végül is, most nincs mit visszavinni – mondta Janó. – A gyerekek Komával hazamennek akár egyedül is... Akarsz velünk jönni? Ha igen, gyere! – nyújtotta Nyica felé kezét, hogy segítsen neki a fellépésben.

Ő meg már csaknem meg is ragadta örömeiben, amikor Janó ekképpen folytatta.

– Legalább láthatsz másokat is, nemcsak az én unott képemet.

Nyica azonnal visszahúzta a kezét és fejével többször is határozottan nemet intett.